4. Životní prostředí

V Pardubickém kraji dlouhodobě klesá výměra zemědělské půdy. Zmenšují se plochy orné půdy a sadů, rozšiřují se však plochy zahrad a trvalých travních porostů. V rámci správních obvodů kraje je nejvíce lesů na Chrudimsku, Pardubicko má nejvíce vodních ploch. Výměra půdy v ekologickém zemědělství v kraji patří dlouhodobě k nejnižším v mezikrajském srovnání. V kraji se v roce 2025 nacházelo 114 zvláště chráněných území. Téměř 98 % obyvatel kraje je napojeno na vodovod a 84 % obyvatel bydlí v domech napojených na kanalizaci. Zvyšuje se počet čistíren odpadních vod. Znečištění emisemi oxidů síry je mezi kraji třetí nejvyšší. Celková produkce odpadů v kraji se zvýšila, postupně však klesá množství vyprodukovaných nebezpečných odpadů. Investice na ochranu životního prostředí byly šesté nejnižší v mezikrajském srovnání a jejich největší podíl směřoval do nakládání s odpadními vodami.

Půdní fond

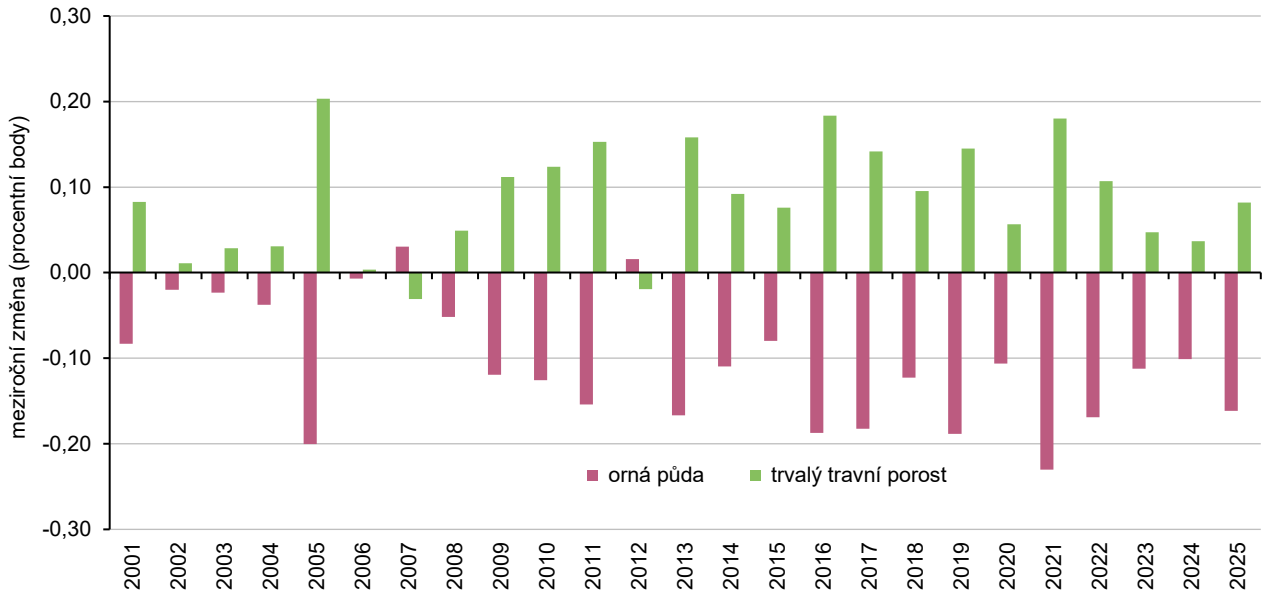
Dlouhodobě klesá výměra zemědělské půdy, ...

Pardubický kraj se k 31. 12. 2025 rozkládal na 451 927 hektarech, z toho 59,6 % tvořila zemědělská půda. Podíl zemědělské půdy na celkové výměře kraje dlouhodobě klesá, od roku 2001 se snížil o 1,2 procentního bodu, přesto byla jeho hodnota v roce 2025 třetí nejvyšší v mezikrajském srovnání. Celková výměra zemědělské půdy v kraji se ve srovnání s rokem 2001 snížila o 5 191 ha na 269 282 ha v roce 2025.

…příčinou poklesu výměry zemědělské půdy je úbytek orné půdy a ovocných sadů.

Pokles výměry zemědělské půdy v Pardubickém kraji v letech 2001–2025 byl způsoben především zmenšením ploch orné půdy o 10 837 ha (-5,4 %) na 190 760 ha a ovocných sadů o 277 ha (-13,9 %). Snižování výměry orné půdy je celorepublikový trend. K úbytku ovocných sadů dochází také dlouhodobě ve většině krajů, pouze v krajích Libereckém a Moravskoslezském v porovnání s rokem 2001 výměra ovocných sadů mírně vzrostla.

Graf 4.1 Meziroční změna podílu orné půdy a trvalých travních porostů na zemědělské půdě v Pardubickém kraji

Zdroj: Český úřad zeměměřický a katastrální

Rozšiřují se plochy zahrad a trvalých travních porostů.

Za dobu existence kraje se naopak rozšířily plochy trvalých travních porostů (TTP) a zahrad. Plochy TTP od roku 2001 vzrostly o 4 434 ha (+7,4 %,), výměry zahrad se rozšířily o 1 489 ha (+13,3 %). Zvětšování výměr zahrad a trvalých travních porostů bylo evidováno ve sledovaném období také v ostatních krajích.

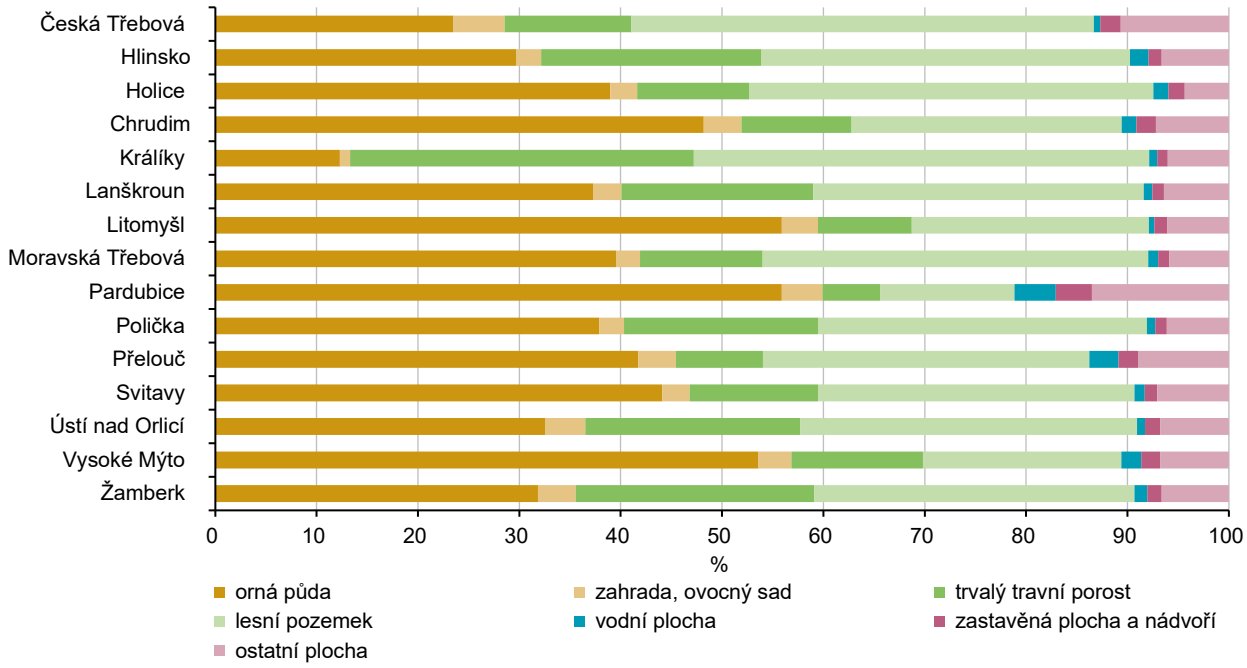
Ve struktuře nezemědělské půdy v kraji převládají lesní pozemky.

Nezemědělská půda se na celkové rozloze Pardubického kraje v roce 2025 podílela 40,4 % a rozkládala se na 182 645 ha. Ve struktuře nezemědělské půdy výrazně převládají lesní pozemky se 74,0% zastoupením. Od roku 2001 se plocha lesních pozemků v kraji rozšířila o 2 596 ha na 135 149 ha. Také se zvětšily vodní plochy o 815 ha na 6 916 ha, zastavěné plochy o 405 ha na 7 525 ha i ostatní plochy o 1 452 ha na 33 056 ha.

Výměra orné půdy se snížila ve všech okresech kraje.

V období let 2001–2025 se snížila výměra orné půdy ve všech okresech Pardubického kraje. Nejvýraznější úbytek byl zaznamenán v okrese Chrudim (-9,0 %) a Ústí nad Orlicí (-8,7 %), ve kterém se zároveň nejvíce rozšířila plocha trvalých travních porostů (+11,4 %). Nejvyšší rozšíření lesních pozemků bylo evidováno na Svitavsku (+5,3 %), na Pardubicku naopak lesů ubylo (-0,9 %). Na Pardubicku a Svitavsku ve srovnání s rokem 2001 nejvíce vzrostla výměra zastavěných ploch (+9,3 %, resp. +7,3 %).

Graf 4.2 Struktura půdy podle správních obvodů ORP Pardubického kraje k 31. 12. 2025

Zdroj: Český úřad zeměměřický a katastrální

Nejrozsáhlejší plochy orné půdy a lesů jsou na Chrudimsku, Pardubicko má nejvíce vodních ploch.

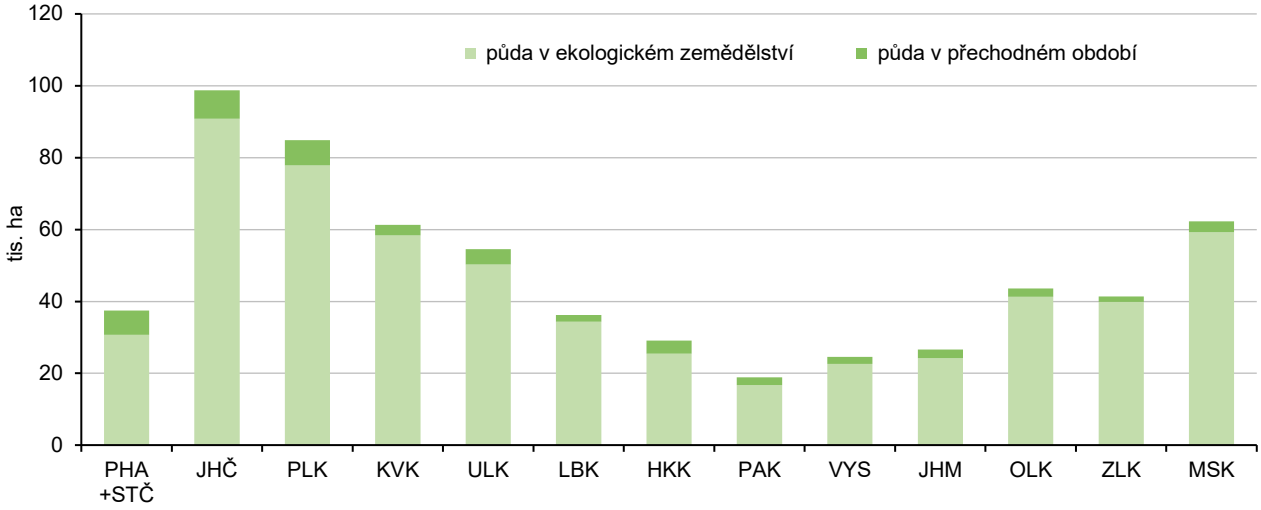
Z bližšího pohledu na jednotlivé správní obvody obcí s rozšířenou působností (SO ORP) v kraji je patrné, že se jejich struktura půdy značně liší. Nejvyšší výměru orné půdy (35 958 ha) v roce 2025 vykázal správní obvod Chrudim, nejméně hektarů bylo obhospodařováno v SO ORP Česká Třebová (1 873 ha). Nejvíce ploch trvalých travních porostů (8 106 ha) a lesních pozemků (19 881 ha) se nacházelo opět v SO ORP Chrudim. Nejmenší rozloha trvalých travních ploch i lesů byla evidována v SO ORP Česká Třebová. Největší vodní plochy (1 660 ha), zastavěné plochy a nádvoří (1 459 ha) a ostatní plochy (5 534 ha) byly zjištěny v SO ORP Pardubice. Nejmenší plochy půdy dle její struktury byly zjištěny v SO ORP Česká Třebová, který je zároveň ale i správním obvodem s nejmenší výměrou v kraji.

Ekologické zemědělství

Význam ekologického zemědělství stoupá.

Ekologické zemědělství nabývá na významu. Díky ekologickému hospodaření, které omezuje používání syntetických hnojiv a pesticidů, se posiluje kvalita místní krajiny a půdy, chrání vodní zdroje před znečištěním a podporuje biodiverzita. Ekologické farmy fungují v menším měřítku než obvyklá zemědělská družstva a kladou důraz na lokální odbyt. Přes všechny výhody patří však výměra půdy v ekologickém zemědělství v Pardubickém kraji dlouhodobě k nejmenším v mezikrajském srovnání.

Graf 4.3 Výměra půdy v ekologickém zemědělství v krajích k 31. 12. 2025

Zdroj: Ministerstvo zemědělství

Výměra ekologicky obhospodařované půdy v kraji patří dlouhodobě k nejnižším.

V roce 2025 zabírala půda v ekologickém zemědělství v kraji 16 736 ha, a dále bylo 2 117 ha půdy v přechodném období. Těchto necelých 20 tisíc ha tvořilo 3,0 % výměry ekologicky obhospodařované půdy v Česku a po Praze to byl nejnižší podíl mezi kraji. Od roku 2011 se podíl ekologicky obhospodařované půdy v kraji na republikovém úhrnu pohybuje mezi 2,8 a 3,2 %. Ve srovnání s rokem 2011 se celková výměra půdy v ekologickém zemědělství a v přechodném období v kraji zvýšila o 32,9 % (+4 664 ha), což bylo lehce pod republikovým průměrem (33,9 % v Česku). Největší výměra půdy využité k ekologickému zemědělství se dlouhodobě nachází v Jihočeském kraji (98 722 ha v roce 2025), a již od roku 2015 převyšuje 15 % republikového úhrnu.

Chráněná území

Zvláště chráněná území se rozkládají na 10 % rozlohy kraje.

Na území Pardubického kraje se k 31. 12. 2025 nacházelo celkem 44 208 hektarů zvláště chráněných území, na celkové výměře kraje se tyto plochy podílely 10,04 %. Jednalo se o čtvrtý nejnižší podíl zvláště chráněných území na celkové výměře mezi kraji. Nejvyšší podíly na rozloze kraje zaujímají chráněná území v Libereckém a Zlínském kraji, ve kterých převyšují 30 %.

Od roku 2004 vzniklo 15 nových maloplošných chráněných území.

V Pardubickém kraji se v roce 2025 nacházelo 114 zvláště chráněných území, přičemž 2 z nich byly národní přírodní památkou, 4 národní přírodní rezervací, 61 přírodní památkou a 44 přírodní rezervací. Na území kraje se nachází chráněné krajinné oblasti, které zasahují zároveň do více krajů, a to jsou Orlické hory, Ždárské vrchy a Železné hory. Od roku 2004 bylo v Pardubickém kraji vyhlášeno 8 nových přírodních památek a také 7 nových přírodních rezervací.

Vodovody a kanalizace

Téměř 98 % obyvatel kraje bylo napojeno na vodovod.

V roce 2025 bylo v Pardubickém kraji zásobováno pitnou vodou z vodovodů pro veřejnou potřebu téměř 520 tisíc obyvatel, přičemž jejich podíl na celkovém počtu obyvatel kraje činil 97,9 %. V mezikrajském srovnání se jedná o pátý nejvyšší podíl. Celková délka vodovodní sítě v kraji činila 5 213 km a počet vodovodních přípojek přesáhl 147 tisíc.

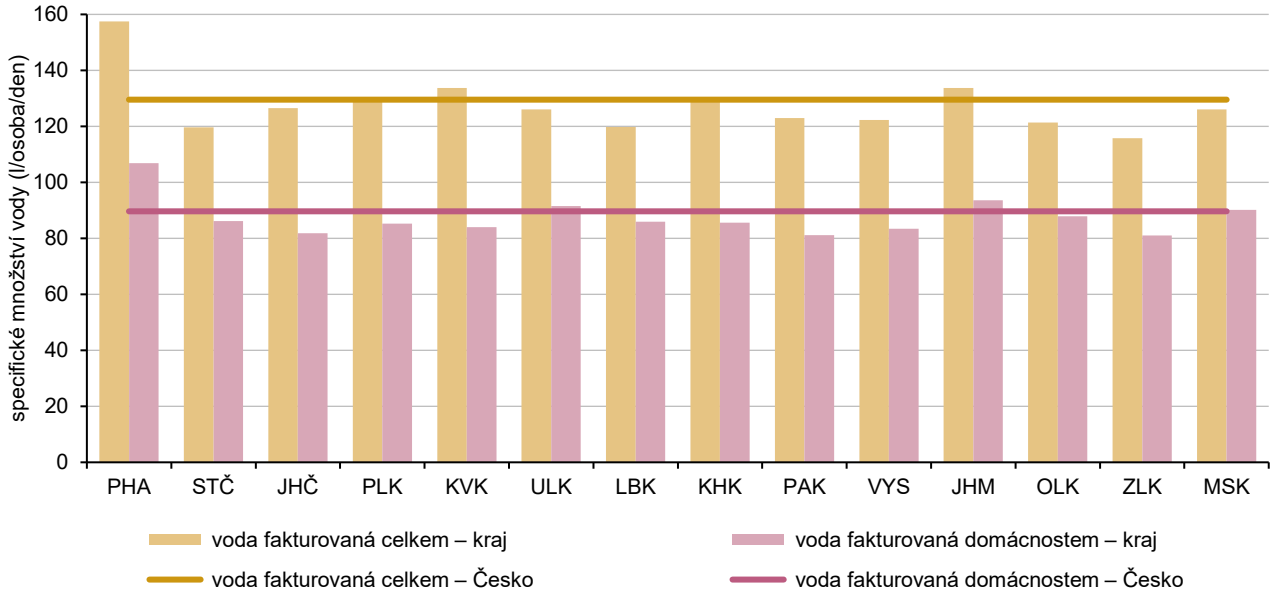
Podíl podzemních zdrojů na výrobě pitné vody byl nejvyšší.

Vodohospodářská zařízení v kraji v roce 2025 vyrobila 52 546 tis. m^3 pitné vody, oproti předchozímu roku se výroba nepatrně snížila (-0,2 %), přesto zůstává celkové množství vyrobené pitné vody třetí nejvyšší v mezikrajském srovnání. Podzemní voda se na celkovém množství vyrobené pitné vody v kraji podílela 93,0 %, a to byl zároveň nejvyšší podíl mezi regiony Česka.

Specifické množství vody fakturované domácnostem v kraji bylo druhé nejnižší.

Z celkového množství vyrobené vody určené k realizaci v roce 2025 (28 393 tis. m^3) bylo fakturováno 23 282 tis. m^3 vody, z toho fakturace pro domácnosti tvořila 66,0 % a byla čtvrtá nejnižší mezi kraji. Celkové množství pitné vody fakturované domácnostem v Pardubickém kraji v roce 2025 činilo 15 369 tis. m^3. Specifické množství fakturované vody celkem v kraji činilo 122,9 litrů na osobu a den, bylo mezi kraji šesté nejnižší a meziročně vzrostlo o 0,2 l/osobu/den. Specifické množství vody fakturované domácnostem v kraji představovalo 81,2 l/osobu/den, bylo druhé nejnižší v mezikrajském srovnání a proti předchozímu roku vzrostlo o 1,1 l/osobu/den.

Graf 4.4 Specifické množství fakturované vody v krajích v roce 2025

Zdroj: Ministerstvo zemědělství

Kraj má nejnižší podíl čištěných odpadních vod z vod vypouštěných.

Počet obyvatel Pardubického kraje bydlících v domech napojených na veřejnou kanalizaci se zvyšuje, v roce 2025 se blížil ke 443 tisícům. Roste i počet osob bydlících v domech napojených na kanalizaci s koncovou čistírnou odpadních vod (ČOV) (81,5 % v roce 2025). Z celkového množství vypouštěných odpadních vod bylo vloni v kraji čištěno 90,8 %, což byl nejmenší podíl v mezikrajském srovnání. Délka kanalizační sítě i počet kanalizačních přípojek řadí kraj na třetí nejnižší pozici (3 066 km; 102,3 tisíc přípojek v roce 2025) mezi kraji.

Zvyšuje se počet čistíren odpadních vod.

V roce 2025 v Pardubickém kraji pracovalo celkem 188 čistíren odpadních vod, proti předchozímu roku se jejich počet zvýšil o 4 zařízení. Celková kapacita ČOV činila 161 572 m^3/den. V kraji převažují zařízení s dalším odstraňováním dusíku a fosforu (53).

Produkce kalů z ČOV na celostátní úrovni meziročně poklesla, v kraji byl zaznamenán mírný nárůst.

Produkce kalů z ČOV se meziročně snížila na republikové úrovni a v osmi krajích, šest krajů zaznamenalo nárůst včetně Pardubického kraje (+1,7 %). Produkce kalů z ČOV v Pardubickém kraji v roce 2025 představovala 7 153 t sušiny, což znamenalo 3,6 % republikového úhrnu.

Emise

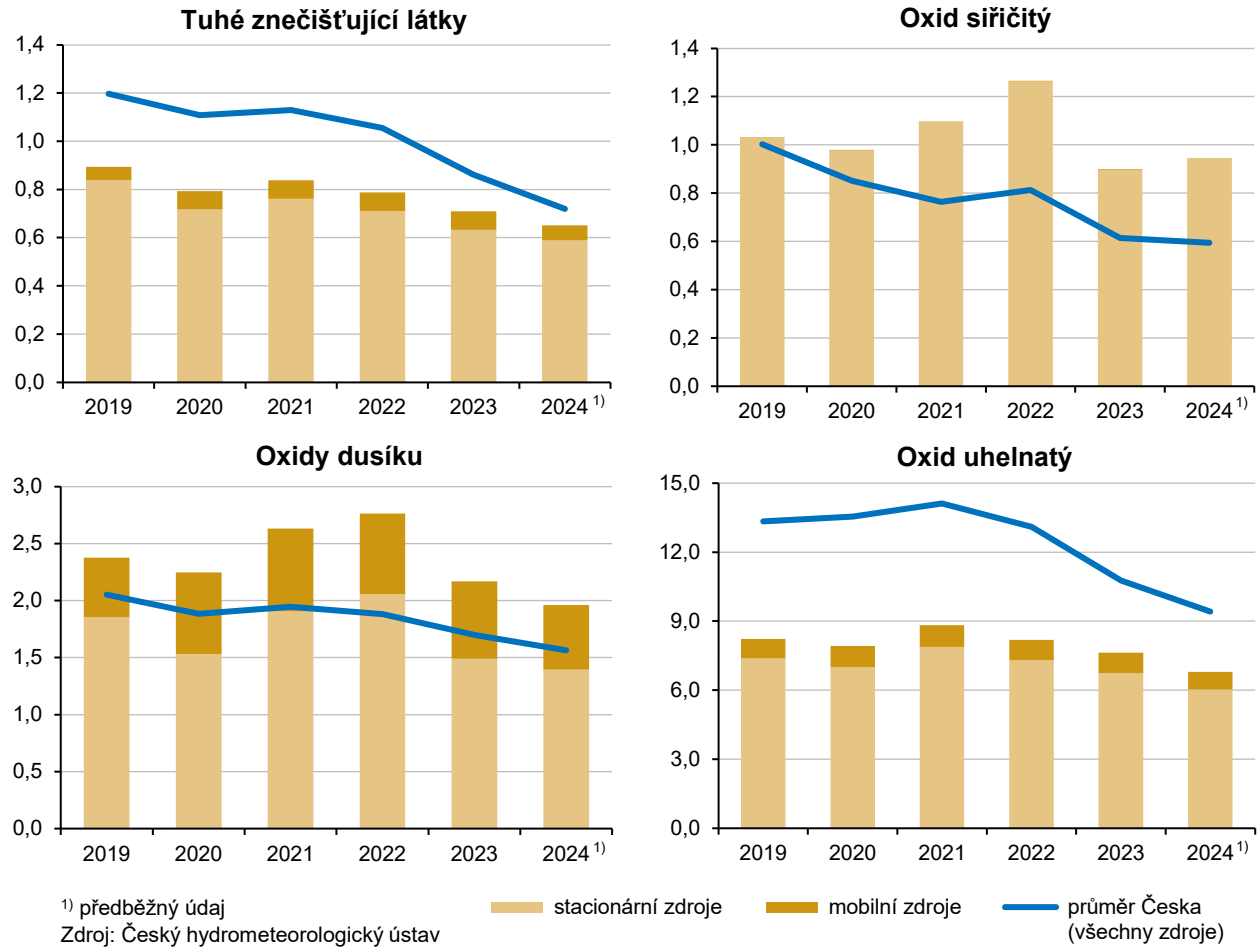
Kvalita ovzduší v kraji je ovlivněna řadou negativních faktorů.

Kvalita ovzduší v Pardubickém kraji je ovlivněna souborem několika hlavních faktorů, jako je koncentrace průmyslu, automobilová doprava, lokální vytápění domácností a meteorologické a terénní podmínky. Nejzávažněji se tyto vlivy projevují v severozápadní části kraje (Pardubicko).

Emise znečišťujících látek dlouhodobě klesají.

Vývoj měrných emisí znečišťujících látek do ovzduší v Pardubickém kraji byl v období let 2019 až 2024 rozkolísaný, ale ke konci období pozorujeme klesající trend. Porovnáme-li data roku 2024 s rokem 2019, můžeme hovořit o zlepšení stavu ovzduší, neboť u všech čtyř základních sledovaných polutantů došlo k jejich poklesu.

Graf 4.5 Měrné emise základních znečišťujících látek podle zdroje znečištění v Pardubickém kraji (t/km²)

1) předběžný údaj
Zdroj: Český hydrometeorologický ústav

Nejhorší situace v kraji je u znečištění emisemi oxidů síry.

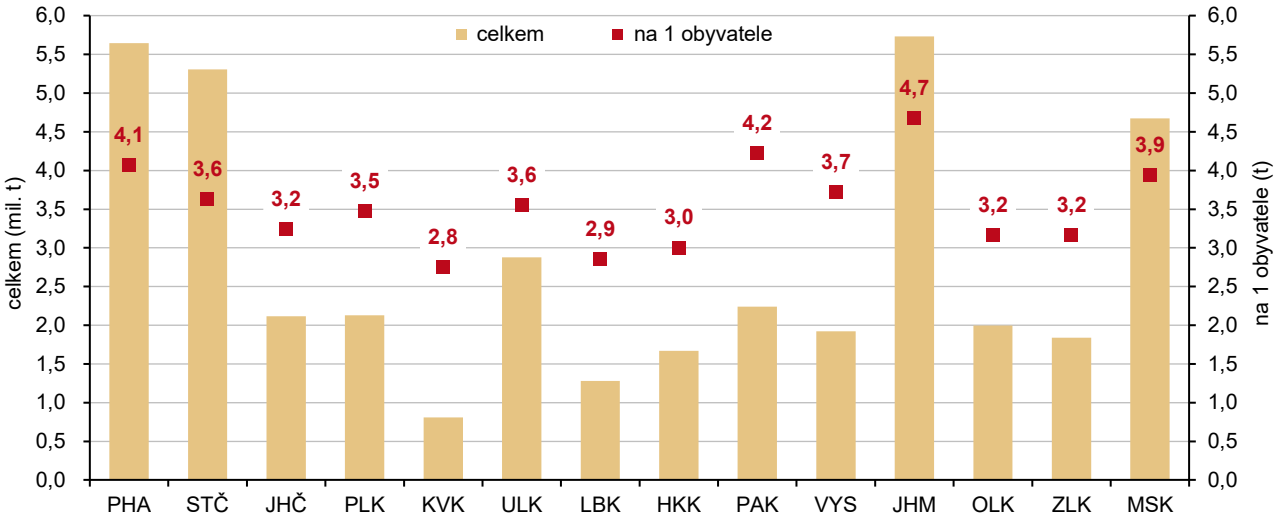
Vzájemným porovnáním krajských hodnot měrných emisí základních znečišťujících látek je zřejmé, že kraj patří spíše do střední skupiny a jeho emise se pohybují kolem republikového průměru. Nejhorší pozici zaujímá kraj v případě měrných emisí oxidů síry, jejichž hodnota je v mezikrajském srovnání třetí nejvyšší a oxidů dusíku, které jsou v kraji čtvrté nejvyšší.

Odpady

Produkce odpadů se v kraji zvyšuje, relativní nárůst od roku 2017 byl nejvyšší v mezikrajském srovnání.

Na území Pardubického kraje bylo v roce 2024 dle posledních dostupných dat vyprodukováno 2 240 tis. tun odpadu, což představovalo šesté nejvyšší množství mezi kraji. Produkce odpadu se v kraji od roku 2017 zvýšila o více než 50 %, a to byl zároveň nejvyšší relativní nárůst v regionálním srovnání. Při přepočtu na jednoho obyvatele vykázal kraj v roce 2024 druhou nejvyšší hodnotu 4 230 kg za krajem Jihomoravským (4 678 kg/obyvatele). Od roku 2017 vzrostla produkce odpadů na obyvatele o 1 411 kg.

Graf 4.6 Produkce odpadů celkem v krajích v roce 2024

Produkce nebezpečných odpadů po roce 2022 klesá.

Produkce nebezpečných odpadů v kraji zaznamenala mezi roky 2017 a 2024 maximum v roce 2019 (131,5 tis. tun) a po poklesu v letech následujících opět nárůst v roce 2022 (125,1 tis. tun). V roce 2024 činil objem nebezpečných odpadů v kraji 101,5 tis. tun, v přepočtu na obyvatele to bylo 192 kg a třetí nejvyšší hodnota v rámci mezikrajského srovnání za Krajem Vysočina (221 kg/ob.) a Libereckým krajem (198 kg/ob.).

Množství vyprodukovaného komunálního odpadu bylo nejvyšší od roku 2017.

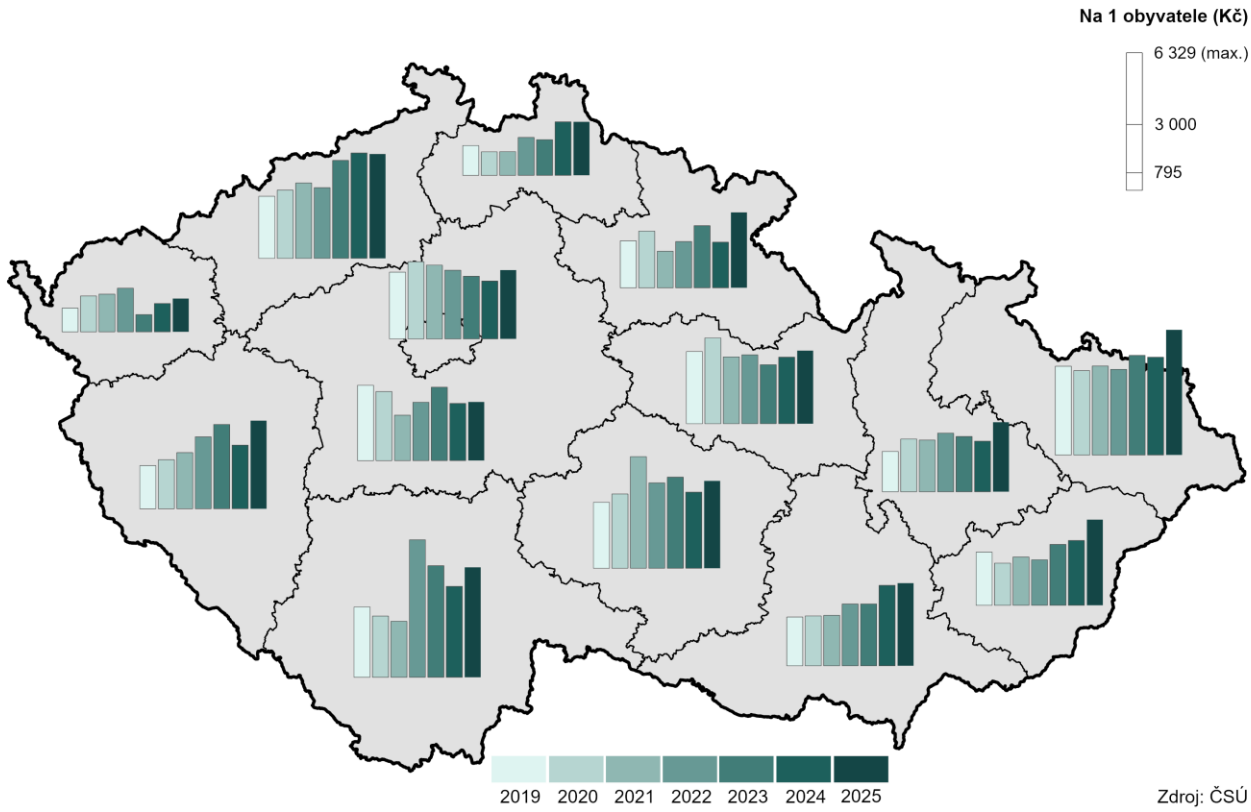
V roce 2024 bylo v Pardubickém kraji vyprodukováno o 24 % více komunálního odpadu než v roce 2017, jeho objem představoval celkem 308,5 tis. tun. Meziroční nárůst komunálního odpadu v kraji (19,7 %) byl druhý nejvyšší po Moravskoslezském kraji (+27,8 %). Na jednoho obyvatele připadalo 583 kg odpadu, což bylo o 102 kg více než v roce 2017.

Výdaje na ochranu životního prostředí

Investice na ochranu životního prostředí vynaložené v roce 2025 na obyvatele v kraji byly šesté nejnižší v regionálním srovnání.

Investice na ochranu životního prostředí vynaložené v roce 2025 v Pardubickém kraji dosáhly hodnoty 1 783,3 mil. Kč. Od roku 2020 bylo nejvíce investic vynaloženo v roce 2020 (2 066,9 mil. Kč) a na konci sledovaného období. V přepočtu na 1 obyvatele dosáhly investice výše 3 366 Kč a byly šesté nejnižší v mezikrajském srovnání. Nejvíce bylo v roce 2025 v přepočtu na obyvatele proinvestováno v kraji Moravskoslezském (5 763 Kč) a nejméně v Karlovarském kraji (1 535 Kč).

Pořízené investice na ochranu životního prostředí podle místa investice v krajích v letech 2019 až 2025

V dlouhodobém pohledu se v kraji nejčastěji investovalo do ochrany ovzduší a klimatu, v posledním roce však největší podíl financí připadl na nakládání s odpadními vodami.

Investoři, kteří mají sídlo v Pardubickém kraji, vložili do ochrany životního prostředí v roce 2025 třetí nejnižší částku (1 532,1 mil. Kč) v mezikrajském srovnání. Největší podíl finančních prostředků byl tomto roce na krajské i republikové úrovni směřován do nakládání s odpadními vodami (39,6 resp. 33,7 %) a do ochrany ovzduší a klimatu (15,1 resp. 19,5 %). V delším časovém horizontu od roku 2014 měla však v kraji nejčastěji maximální prioritu ochrana ovzduší a klimatu, například v roce 2015 tvořila téměř 60 % objemu vynaložených investic.

Graf 4.7 Investice na ochranu životního prostředí podle kraje sídla investora v Pardubickém kraji

